

MAKYAJ YAPMAK: BİNLERCE YILLIK GELENEK

İnsanların makyaj yapmaya, Mezopotamya ve Mısır'da başladığı biliniyor. Saçları boyamak için saça kına yakma alışkanlığı, 6000 yıl önce Mısır'da başladı ve oradan Ortadoğu ve Afrika ülkelerine yayıldı. Gözlere sürme çekme adeti, Mısır'da 5100 yıl önce firavun eşleri ve saraydaki kadınlar tarafından kullanılmaya başlayınca yaygınlaştı. Dudaklara ruj sürme alışkanlığının, 4600 yıl önce Mezopotamya'da yaşamış olan ve Ur kraliçesi olduğu düşünülen Puabi ile başladığı kabul ediliyor. Ur bölgesindeki kraliyet mezarlığında, 1922-1934 yılları arasında yapılan kazılarda Puabi'ye ait çok sayıda değerli eşya bulundu. Bu eşyalar arasında midye kabukları içinde saklanan dudak boyası kalıntılarına rastlandı. Rujun atası sayılan Sümerlerin dudak boyası, üstübeç (kurşun karbonat) ve kırmızı okra denilen mineral ile yapılmıştı. Okra toprak pigmentleri; kırmızı, sarı veya kahverengi renge sahiptir. Mezopotamya'da ruj yapımında kullanılan okra pigmentleri, binlerce yıldır tüm dünyada kullanılmaktadır. Zambiya'daki Lusaka Mağarası'nın duvarında bulunan 350 bin yıllık dünyanın en eski resimleri, okra pigmentleriyle yapılmıştır. Okra toz boya, demir oksit mineralleridir. Sarı okra, bir molekül kristal suyu içeren demir oksittir. Kırmızı okra, kristal suyu içermeyen demir oksit (hematit) mineralidir. Kahverengi okra ise demir pasıdır.

İngiltere kraliçesi I. Elizabeth'in ruj kullandığı görülen portresi

Avrupalılar makyajı yasaklamıştı

Saç, el ve ayaklara kına yakma adeti, binlerce yıldır Ortadoğu ve Afrika'da devam etmektedir. Günümüzde genellikle estetik amaçla kullanılan kınanın; Müslüman, Yahudi ve Hindu toplumlarda kına gecelerinde kullanılmasına devam edilmektedir. Göze sürme çekme alışkanlığı; Ortadoğu ve Afrika ülkelerinde, Hindistan'da ve Müslüman toplumlarda yaygındır. Sürmenin ana maddesi antimuan sülfürdür (antimonit). Sürme, estetik amaçla kirpikleri koyulaştırmasının yanında bazı göz hastalıklarını önlediğine de inanıldığı için kullanılırdı. Mısırlılar, firavunlar döneminde kırmızı ruju deniz yosunlarından

yapardı. Antik Yunan döneminde civanın zehirli olduğu bilinmediği için vermilion olarak bilinen civa sülfür esaslı kırmızı boyayla ruj yapılırdı. Makyaj malzemeleri Avrupa'ya oldukça geç ulaştı. Orta Çağ başladığında, bazı Avrupalı kadınlar ruj sürüyor ve makyaj yapıyordu. Ancak ruj ve makyaj yaygınlaşmaya başlayınca radikal Hristiyanlar bu kadınlara tepki gösterdi. Kadınları, tanrının yarattığı yüzü beğenmeyip şeytanla işbirliği yapmakla suçladılar. Bu baskılar sonucunda ruj sürmek, İngiltere ve bazı Avrupa ülkelerinde dine aykırı denilerek yasaklandı. Rönesans sırasında ruj sürmek ve saç boyamak tekrar yaygınlaştı. İngiltere'de 16. Yüzyıl'da Kraliçe I. Elizabeth ve üst tabakaya mensup kadınlar ruj sürüyordu. I. Elizabeth'in rujları, günümüzde de kullanılan koşinal böceğinden elde edilen kırmızı boya, Arap zamkı, yumurta beyazı ve incir sütü karışımıyla yapılırdı. İngiliz Parlamentosu 1650'de radikal dincilerin baskısıyla, kadınların dudak ve yanaklarını boyamasını yasaklayan bir kanun tasarısı hazırladı. Yasa çıkmadı ama toplumsal baskı nedeniyle İngiliz kadınlar makyaj yapmayı bıraktı. Fransız ve İtalyan kadınlar arasında ise makyaj yapmak yaygındı. İngiliz Parlamentosu 1770'te çıkardığı yasayla ruj sürmeyi yasakladı. İngiltere kraliçesi Victoria, ruj sürmezdi ve 1800'lerde ruj sürmenin iyi bir şey olmadığını açıklamıştı.

Prof. Dr. Ural Akbulut
ODTÜ Kimya Bölümü